

श्री ५ को सरकार

## कानून तथा न्याय मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट जारी राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले बनाइबस्नेको तल लेखिएबमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०२० सालको ऐन नं. २५

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला ओजस्विराजन्य अति तेजस्वी त्रिभुवन प्रजा-तन्त्रश्रीपद अति कीर्तिमय नेपालश्रीपद प्रोज्ज्वल नेपालतारा ॐ रामपट्ट अतुल ज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति अतिरथी परम-सेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाह देव देवानाम् सदा समर विजयिनाम् ।

लोक सेवा आयोग सम्बन्धी कार्यविधि निर्धारित गर्न हुनेको ऐन

प्रस्तावना:- लोक सेवा आयोग सम्बन्धी कार्यविधि निर्धारित गर्न बाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको सल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाइबस्नेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:- (१) यस ऐनको नाम "लोक सेवा आयोग (कार्यविधि) ऐन, २०२०" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा-

(क) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनु पर्छ,

(ख) "आयोग" भन्नाले लोक सेवा आयोग सम्झनु पर्छ,

(ग) "अध्यक्ष" भन्नाले आयोगको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कायम मुकायम अध्यक्षलाई समेत जनाउँछ,

(घ) "सदस्य" भन्नाले आयोगको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अध्यक्षलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) निजामती सेवा वा पदका सम्बन्धमा "नियुक्तको अधिकारी" भन्नाले प्रचलित नेपाल कानून अनुसार सो सेवा वा पदमा नियुक्ति गर्न सक्ने अधिकारी सम्झनु पर्छ,

692

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।



- (च) गजेटेड निजामती कर्मचारीको विभागीय सजायका सम्बन्धमा "सजाय दिने अधिकारी" भन्नाले प्रचलित नेपाल कानून अनुसार त्यस्ता कर्मचारीलाई विभागीय सजाय दिन सक्ने अधिकारी सम्झनु पर्छ,
- (छ) "आयोगको परामर्श लिनु नपर्ने अवस्थाको निजामती पद" भन्नाले वार्षिक बाह्रसय रुपैयाँ वा सोभन्दा कम तलबको शुरु अंक भएको स्थायी निजामती पद वा जतिसुकै तलबको शुरु अंक भएको अस्थायी निजामती पद सम्झनु पर्छ,
- (ज) "गैर निजामती सरकारी पद" भन्नाले सैनिक अफिसर वा जवानको पद, पुलिस कर्मचारीको पद, वा श्री ५ बाट निजामती पद होइन भनी आदेश द्वारा तोकिबक्सेको श्री ५ को सरकारको अन्य कुनै कर्मचारीको पदलाई सम्झनु पर्छ, र
- (झ) "सरकारी सेवा" भन्नाले श्री ५ को सरकार मातहतको जुनसुकै प्रकारको सेवा सम्झनु पर्छ ।

३. आयोगको बैठक र निर्णय:- (१) संविधान र प्रचलित नेपाल कानून अनुसार आयोगले गर्ने काम आयोगको बैठकमा प्रस्तुत गरिनेछ र त्यसमा भएका निर्णय बमोजिम कार्यान्वित हुनेछ ।

तर आयोगले आफूले गर्ने कामको कुनै विषयमा आवश्यक कारवाइ गरी अन्तिम निर्णयका लागि मात्र आफू छेउ प्रस्तुत हुने गरी कुनै सदस्यलाई अधिकार सुम्पन सक्तछ ।

(२) आयोगको बैठकको सभापतित्व अध्यक्ष वा निजबाट मनोनीत सदस्यद्वारा गरिनेछ र बहुमतबाट निर्णय हुनेछ ।

तर कुनै अवस्थामा बहुमत हुन नसकेमा अध्यक्षको राय अनुसार गरिनेछ ।

(३) आयोगको बैठकको गणपूरक संख्या दुई सदस्यको हुनेछ ।

(४) आयोगको निर्देश अनुसार आयोगको सचिवले आयोगको निर्णय प्रमाणित गनछ ।

४. आयोगसंग परामर्श लिँदा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि:- (१) संविधानको धारा ७८ (१)

(क) अन्तर्गत निजामती सेवाका शर्त सम्बन्धी कानूनको विषयमा आयोगसंग परामर्श लिँदा श्री ५ को सरकारको कानून तथा न्याय मन्त्रालयद्वारा लिनुपर्छ । त्यस्तोमा कुनै नयाँ कानून बनाउन वा भइरहेको कानूनमा परिवर्तन गर्न किन र करतौ किसिमसंग चाहेको हो पूर्ण विवरण खुलाई पठाउनु पर्छ ।

८०९५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।



(२) संविधानको धारा ७८(१)(ख) अन्तर्गत निजामती सेवा वा पदमा नियुक्ति र बढुवा गर्दा अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तको विषयमा आयोगसंग परामर्श लिदा श्री ५ को सरकारको गृह मन्त्रालयद्वारा लिनुपर्छ । त्यस्तोमा कुनै खास व्यक्तिको नियुक्ति वा बढुवाको कुराको उल्लेख नगरी सबै निजामती कर्मचारीहरू वा कुनै एक वा एकभन्दा बढी वर्गका निजामती कर्मचारीहरूलाई सामान्यतया लागू हुने सिद्धान्तको सुझाव साथ आयोगसंग सम्पर्क राख्नुपर्छ ।

(३) संविधानको धारा ७८(१)(ग) अन्तर्गत वार्षिक बाह्रसय रुपैयाँभन्दा बढी तलबको शुरु अंक भएको स्थायी निजामती पदमा नयाँ भर्नाद्वारा स्थायी नियुक्ति गर्न उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा नियुक्तिको अधिकारीले आयोगसंग परामर्श लिदा, आफू कहाँ सो पदलाई आयोगले तयार गरेको उम्मेदवारको योग्यताक्रमको नामावली र सम्बन्धित उम्मेदवार उपलब्ध नभए, मागको आवश्यक विवरण दिई आयोगलाई लेख्नु पर्छ ।

(४) संविधानको धारा ७८(१)(ग) अन्तर्गत वार्षिक बाह्रसय रुपैयाँभन्दा बढी तलबको शुरु अंक भएको स्थायी निजामती पदमा छ महीनाभन्दा बढी समयका लागि अस्थायी नियुक्ति गर्न उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा नियुक्तिको अधिकारीले आयोगसंग परामर्श लिदा सो छ महीनाको शुरु अवधि भुक्तान हुनु साधारणतया तीन महीना अगावै आफूले सो पदमा स्थायी नियुक्तिलाई गरेको कारवाइको विवरण दिई अस्थायी नियुक्ति भइरहेको व्यक्ति भए निजको योग्यता र कामको गोप्य रिपोर्ट समेत पठाउनु पर्छ ।

स्पष्टीकरण:- यो उप-इफामा लेखिएको “अस्थायी नियुक्ति” ले कायम मुकायम मुकरर गरी गरेको नियुक्ति, अस्थायी सहुवा गरी गरेको नियुक्ति र अस्थायी बढुवा गरी गरेको नियुक्तिलाई समेत जनाउँछ ।

(५) संविधानको धारा ७८(१)(घ) अन्तर्गत कुनै एक प्रकारको निजामती सेवाबाट अर्को प्रकारको निजामती सेवामा वा अन्य सरकारी सेवाबाट निजामती सेवामा सहुवा वा बढुवा गर्ने उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा नियुक्तिको अधिकारीले आयोगसंग परामर्श लिदा सबै सम्भावित उम्मेदवारको नाम नमैसी र योग्यता खुलाई निजहरूको कामको गोप्य रिपोर्टसाथ पठाउनु पर्छ ।

(६) संविधानको धारा ७८(१)(ङ) अन्तर्गत गजेटेड निजामती कर्मचारीलाई दिइने विभागीय सजायको विषयमा सजाय दिने अधिकारीले आयोगसंग परामर्श लिदा प्रचलित नेपाल कानून अनुसार जो गर्नुपर्ने विभागीय कारवाई समाप्त गरी त्यसको आधारमा ठहर हुनु पर्ने विभागीय सजाय समेत देखाई सम्बन्धित केस फाइल साथ पठाउनु पर्छ ।

८९६

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।



(७) आयोगको परामर्श लिनु नपर्ने अवस्थाको निजामती पदमा वा गैर निजामती सरकारी पदमा बहाल रहेको कर्मचारीलाई आयोगको परामर्श लिनु पर्ने अवस्थाको निजामती पदमा नियुक्तको अधिकारीले स्थायी सरुवा वा बढुवा गर्ने उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा आयोगसंग परामर्श लिँदा उप-दफा (५) मा लेखिएको कार्यविधि अनुसार गर्नुपर्छ ।

५. आयोगले परामर्श दिँदा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि:- (१) दफा ४ को उप-दफा (१)

बमोजिम आयोगको परामर्शलाई आएकोमा निजामती सेवालाई अधिकाधिक निपुण र सुदृढ बनाउन सो सेवाको शर्त सम्बन्धी कानूनमा विभिन्न प्रकारका निजामती सेवाको कामको प्रकृति र अवस्था अनुसार फरक गर्नु पर्ने कुरामा फरक गर्ने र एकरूपता ल्याउनु पर्ने कुरामा एकरूपता ल्याउने व्यवस्था समेतको विचार गरी आयोगले परामर्श दिनेछ ।

(२) दफा ४ को उप-दफा (२) बमोजिम आयोगको परामर्शलाई आएकोमा निजामती सेवा सम्बन्धी प्रचलित नेपाल कानूनद्वारा अगावै निर्धारित भइरहेको सिद्धान्तलाई ध्यानमा राखी तत्सम्बन्धमा आयोगले परामर्श दिनेछ ।

(३) दफा ४ को उप-दफा (३), (४), (५) वा (७) बमोजिम आयोगको परामर्शलाई आएकोमा विभिन्न प्रकारका निजामती सेवा वा पदको कामको प्रकृति र अवस्थाका विचारबाट आयोगले दफा ६ को खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) मा लेखिएको कुनै एक वा एकभन्दा बढी तरीकाद्वारा आवश्यक जाँच गरी परामर्श दिनेछ ।

(४) दफा ४ को उप-दफा (६) बमोजिम आयोगको परामर्शलाई आएकोमा आयोगले आवश्यक ठानेमा नियुक्तको अधिकारीद्वारा अरु थप सबूद प्रमाण समेत बुझी परामर्श दिनेछ ।

६. आयोगबाट हुने जाँचको तरीका:- निजामती सेवा वा पदको पूर्तिलाई आयोगबाट हुने जाँच देहायको कुनै एक वा एकभन्दा बढी तरीकाद्वारा हुन सक्नेछ:-

- (क) सार्वजनिक खुला प्रतियोगिताको लिखित परीक्षाद्वारा ।
- (ख) सार्वजनिक खुला प्रतियोगिताको प्रयोगात्मक (प्रेक्टिकल) परीक्षाद्वारा ।
- (ग) छानवीन (सेलेक्सन) द्वारा ।
- (घ) अन्तर्वार्ता (इन्टरभ्यू) द्वारा ।

७. जाँचको पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक इत्यादिबारेको व्यवस्था:- (१) दफा ६ को खण्ड

(क) र (ख) अन्तर्गत को परीक्षा सम्बन्धी पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक समय समयमा तोक्ने अधिकार आयोगलाई हुनेछ ।

तर त्यसरी तोक्नु अघि श्री ५ को सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालयको सचिवको राय आयोगले लिनेछ ।

२०९६

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।



(२) दफा ६ को खण्ड (ग) र (घ) अन्तर्गतको कारवाइमा उपस्थित हुनलाई विभागीय विशेषज्ञ वा पर्यवेक्षक पठाउन आयोगले नियुक्तको अधिकारीलाई सूचना दिनेछ र त्यस्तो सूचना पाएपछि नियुक्तको अधिकारीले सम्भव भएसम्म विभागीय विशेषज्ञ वा पर्यवेक्षक पठाइदिनु पर्छ ।

८. नियम बनाउने अधिकार:- यो ऐन का अधीनमा रही आयोगले आफ्नो काम सुचारुरूपले गर्नको लागि नियम बनाउन सक्नेछ ।

तर त्यस्तो नियम श्री ५ बाट स्वीकृति बक्सपछि मात्र लागू हुनेछ ।

९. न्याय सेवा आयोगलाई प्रतिकूल असर नपर्ने:- यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गतको नियममा लेखिएको कुनै कुराले न्याय सेवा आयोगको कार्यक्षेत्र र कार्यविधिका विषयमा प्रतिकूल असर पार्नेछैन ।

१०. लोकसेवा आयोग (कार्यविधि) अध्यादेश, २०२० निस्कृय भएपछि

त्यसको परिणाम:- लोकसेवा आयोग (कार्यविधि) अध्यादेश, २०२०

निस्कृय भएपछि अर्को अभिप्राय नदेखिसम्म सो निस्कृयताले-

- (क) निस्कृय हुदाको वखत कायम नरहेको कुनै कुरालाई जगाउदैन,
- (ख) सो अध्यादेश बमोजिम चालू भएको कुरा वा सो बमोजिम रित्तपुऱ्याई अधिनै गरिएको कुनै काम वा भोगीसकेको कुनै कुरालाई असर पार्दैन,
- (ग) सो अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हक, सुविधा, कर्तव्य वा दायित्वमा असर पार्नेन, र
- (घ) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुविधा, कर्तव्य वा दायित्वका सम्बन्धमा गरिएको कुनै काम कारवाइ वा उपायलाई असर पार्दैन र उक्त अध्यादेश कायम रहे सरह त्यस्तो कुनै कानूनी कारवाइ वा उपायलाई शुरु गर्न, चालुराख्न वा लागू गर्न सकिने छैन ।

लालमोहर सदर मिति २०२०।११।१६।६।

आज्ञाले

विनोदप्रसाद धिताल

श्री ५ को सरकारको सह-सचिव

आधिकारिकता मुद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।